

VERKTYG TILL FÖRÄNDRING - att hjälpa lösningsinriktat och resursbaserat

En till det yttre förvillande tunn och anspråkslös bok stacks i min hand på stiftsdagarna. Men en tunn bok kan samtidigt vara tung, i betydelsen innehållsrik och viktig. Det här en sådan bok. **Asta Särs** och **Liisa Tuovinen** som är initiativtagare och medförfattare till boken VERKTYG TILL FÖRÄNDRING har gjort en viktig insats för utvecklingen av själavården i Borgå stift, och i vår kyrka. Vi har fått en introduktion i ämnesområdet samtals hjälp, terapi och själavård författad utifrån en finländsk och finlandssvensk kontext. Liisa Tuovinen jämför det lösningscentrerade arbetssättet med en verktygslåda och bilden kunde också passa in på hur man kan uppleva boken vid en genomläsning. Den är som en låda med verktyg. Alla verktyg kanske inte passar i min hand, åtminstone inte vid det här tillfället, men de kan ändå vara bra att ha.

Bilden av verktygslådan kan användas för att beskriva bokens styrka och dess begränsningar. De fyra olika författarnas artiklar är skrivna ur mycket olika synvinklar, från olika professionella sammanhang, vilket ger en mångdimensionell bild av arbetssättet. Till innehållet är de ändå delvis överlappande, boken hade kanske vunnit på att författarna konfererat med varandra om innehållet och strukit upprepningarna. Det finns minsann tillräckligt med tankar i alla fall, och texten hade blivit mindre kompakt. Å andra sidan hjälper upprepningarna läsaren att känna igen de tankegångar som är genomgående i det lösningscentrerade arbetssättet. Styrkan i artikelurvalet i denna verktygslåda dominerar ändå. Här finns tankar att hämta både för den som är nybörjare i konsten att använda samtalet som arbetsverktyg och för den som söker nya visioner och inspiration att fördjupas i själavårdens/terapiens hantverk.

I den första artikeln ger **Asta Särs** en pedagogiskt tydlig presentation av det lösningscentrerade arbetssättet. Den välstrukturerade framställningen gör det enkelt att tillägna sig grunderna i arbetssättet och tillämpa dem omgående utan att gå in i teorin bakom detta arbetssätt. Hennes konkreta exempel ger också en bild av arbetssättets flexibilitet som ett slags samtalets skiftnyckel. Exempelen visar hur naturligt självklara grundtankarna i den lösningscentrerade attityden är.

Liisa Tuovinen beskriver i den andra artikeln de mentala processer och den psykologiska dynamik som utgör den viktigaste resursen i arbetssättet. Det är lätt att känna igen sig i texten. Det hon beskriver är rätt långt förmågan att använda sunt förnuft. Men hennes exempel visar samtidigt hur svårt det kan vara att bevara förnuftet i en känslomässig krissituation.

En grundläggande förmåga, som Tuovinen inte uttryckligen nämner, men som finns som en outtalad förutsättning för det hon beskriver är det som man inom den kognitiva terapin kallar medveten närvaro. Medveten närvaron kan beskrivas som en villighet att med alla sina sinnen vara närvarande i och utforska en situation som vi upplever som motbjudande, upprörande och smärtsam. Den lösningscentrerade samtalsformen andas en sådan existentiell attityd till livet. Tuovinen refererar till sin egen bibelläsning och förankrar därmed det lösningscentrerade arbetssättet i den kristna livssynen, i det som evangelierna rent konkret berättar om hur Jesus från Nasaret mötte människor. I en skild artikel förenar hon det lösningscentrerade arbetssättet med den traditionella bikten. Det skulle vara intressant att höra henne reflektera vidare kring denna existentiella förankring då jag själv har en stark

känsla av att just den existentiella livsattityden är en verksam ingrediens i samtalet, något som klienten kan tillägna sig genom identifikationen med den professionella samtalspartnern.

En fantasieggande tanke som Liisa Tuovinen för fram är det lösningscentrerade tänkesättets förankring i de yngre delarna av vår hjärna. Reflexen att vid en krissituation fokusera vid faromoment är förankrad i en mera primitiv del av hjärnan. Reflexen riskerar att beröva oss förmågan att använda den mentala kapacitet som är lokaliserad i hjärnbarken. Sedd i ett sådant sammanhang är det lösningscentrerade arbetssättet i grunden inget annat än att ta sina egna mänskliga resurser i bruk. Det är en ganska befriande tanke.

Hilkka Oksanens artikel berättar om hur hon tillämpat arbetsmetoden i ett diakonalt arbete som präglas av kortare samtalskontakter med människor som har beroendeproblem. Artikeln ger oss en vink om utmaningarna i det diakonala arbetet i Borgå stift. Samtidigt visar den det lösningscentrerade arbetssättets tillämpbarhet just i det diakonala arbetet överlag.

Förankringen av det lösningscentrerade arbetssättet i den kristna trostolkningen utvecklas vidare av den finlandssvenska familjerådgivningens grand old man **Fride Hedman**. Hedman lägger grunden för en mera differentierad och samtidigt reflekterad syn både på terapins olika arbetsredskap och på kyrkans själavårdande uppdrag. Han ifrågasätter den gränsdragning mellan terapi och själavård, som många uppfattar som lika orubblig som självklar. Ett professionellt terapeutiskt arbete förutsätter förmågan att använda och kombinera olika arbetssätt där det lösningscentrerade tänkandet integreras med andra arbetssätt.

Det intressanta är att han samtidigt ger ett nytt innehåll åt ordet terapi men också åt själavården som begrepp. I Hedmans framställning är terapeutens och själavårdarens uppgift densamma, nämligen tjänarens, vårdarens. Själavård liksom terapi är ett intimt, i betydelsen personligt, sårbart, möte mellan två människor. Det faktum att den en är yrkesmänniska och den andra privatperson, ger inte yrkesmänniskan någon rätt att använda makt. Detta ödmjuka förhållningssätt är tankeväckande nära Jesu egna ord. Det intressanta är att samma attityd kan återfinnas i artiklar skrivna av andra professionella terapeuter, som inte delar bokens och Hedmans kristna och kyrkliga referensram. Fride Hedmans artiklar känns relevanta och viktiga inte bara i samtalet om själavården utan också i det pågående arbetet med kyrkans framtidsstrategi.

Den här boken kan fungera på många sätt. Oberoende av yrkesmässig förankring och erfarenhetsbas sätter boken sina spår. Jag rekommenderar den därför till användning i stiftets utbildningar, men också som underlag för samtal i det mångprofessionella arbetslaget.

Jan-Erik Nyberg

Präst, familjerådgivare, sexualterapeut

Jakobstad